

Иван Колев • Пламен Макариев • Розелина Найденова

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ 11. КЛАС

И. Колев • П. Макариев • Р. Найденова

ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ

11

КЛАС

Анубис

Klett

• КЛЕТ БЪЛГАРИЯ •

- © Иван Георгиев Колев, Пламен Матеев Макариев,
Розелина Гюрова Найденова-Пириндева, *автори*, 2019
- © Светослав Димитров Чолев, *графичен дизайн*, 2020
- © Петко Енчев Минчев, *корица*, 2020
- © „КЛЕТ БЪЛГАРИЯ“ ООД, *издател*, 2020

ISBN 978-619-215-537-7

Възпроизвеждането на това издание или на отделни негови части под каквато и да е форма без изричното писмено съгласие на „КЛЕТ БЪЛГАРИЯ“ ООД е престъпление.

СЪДЪРЖАНИЕ

Примерен календарен тематичен план	7
Методически разработки на уроците за нови знания	18
Тест за изходно ниво	31
Методически указания	35

УВОД

Уважаеми колеги,

Авторският екип на издателство „КЛЕТ България“ разработи учебник по гражданско образование за 11. клас, следвайки визията за съдържание на учебния комплект по философия за 8., 9. и 10. клас и отчитайки основната цел обучението по гражданско образование да бъде в основата на личностното развитие и подготовката на младежите за социална реализация, на превръщането им във функционално компетентни граждани. Учебният комплект съдържа учебник, електронен вариант на учебник и книга за учителя.

Учебникът съдържа 12 учебни единици за нови знания, 18 – за практически дейности и упражнения, 3 – за обобщаване на знания и 3 – за оценка и контрол: по 1 през първи и втори учебен срок и 1 за изходно ниво. В примерния тематичен календарен план предвиждаме 2 учебни часа за припомняне и надграждане на знания и умения за работа по проект и проектно мислене, проучвания, изследователска дейност, самостоятелно и екипно разработване на обществено значими проекти, презентиране и дебат. Следването на идентични похвати, познати от първия гимназиален етап, затвърждава у учениците уменията за критична рефлексия и учителят следва да акцентира върху практическата полезност от осмислянето и аргументирането на активна гражданска позиция по поставената проблематика.

Всяка тема въвежда акцентите на учебното съдържание, основните понятия, план на темата. Това насочва вниманието на ученика и улеснява учителя при структурирането на урока. Съдържанието е поднесено на достъпен за учениците език, онагледено с таблици, фрагменти, полезна и любопитна информация, която подпомага асоциативното мислене и запомняне. Темите завършват с въпроси за контрол на степента на разбиране и осмисляне на новите знания. Всяка тема обобщава новите знания в рубриката „От тази тема научихте“, което систематизира наученото.

След всяка тема е предвиден час за практически дейности и упражнения – „Семинар“. Упражненията предполагат интерактивни методи на работа и стимулиране на активността на учениците. Рубриката „Работа с текст“ предполага анализ на автентични текстове и документи, анализ и извеждане на същностни характеристики и обществени отношения по темата на урока. Рубриката „Дискусия“ провокира използване на личен опит и прилагане на усвоените знания при аргументиране на теза по поставен значим социален проблем, както и креативност при решаването му. Рубриката „Проучете“ изисква предварителна подготовка: на учениците се възлагат теми, документи, събития, които да изследват и да докладват изводите, до които са достигнали. Сериозното изследване предполага подготовка у дома, институции, библиотеки. Практическата полезност е в развиването на умение за работа с документи, с информация при справяне с поставен проблем или задача, както и провеждането на дискусия. В рубриката „Инициатива“ са зададени възможности, практически задачи, в които учениците прилагат на практика знанията си по темата, решават казус, работят по проект, презентират, дискутират, развиват предприемчивост за реална промяна. В края в рубриката „Знаете и можете“ са систематизирани уменията, които учениците вече имат.

Структурираните в 2 учебни часа тема за нови знания и практически дейности и упражнения са съобразени с учебната програма и в края на обучението постигат очакваните резултати и основните познавателни и функционални компетентности.

В примерния календарен план, който макар и нормативно вече да не е задължителен, но е полезен за планиране на работата на учителя, предвиждаме 4 часа за презентирание/защита на разработени от учениците проекти по значими за гражданското общество и училищната общност теми. Препоръчваме темите да бъдат избрани от учениците и обсъдени в първите два часа. Разработването на времеви график на проекта от всеки ученик ще формира умение за планиране и организираност на дейностите. Дейностите по проект ще развият умения и компетентности у учениците за цялостно проучване на проблеми на демократичното общество и училищната общност и предлагане на система от дейности за разрешаването им и постигане на промяна.

Електронният вариант на учебника съдържа и допълнителни материали, които поради ограничения обем на книжното тяло не намериха място в него. Това позволява на по-любознателните ученици да разширят знанията и уменията си, а учителите да поставят индивидуални задачи за самостоятелна работа.

Книгата за учителя е насочена към учителите по гражданско образование в 11. клас. Авторите отчитат факта, че за пръв път учителите ще преподават гражданско образование като нов учебен предмет. Но опит в това отношение не липсва.

Методическите разработки на темите за нови знания ще подпомогнат учителя в структурирането и подготовката на уроците, като го ориентират в целите, методите за преподаване и учене, учебно-методическите ресурси и контрол и очакваните резултати от обучението. Логиката на урочните единици и семинари позволява компетентностен подход, който ще следваме в предложените методически разработки на уроците. А именно, препоръчваме предварително да се зададат конкретни задачи, теми за проучване на ученици, проявяващи интерес по темата. В часа за нови знания ученикът или екип от ученици в рамките на 10 – 15 минути докладват или презентират същностните знания по темата, до които са достигнали. В дискусия, беседа или други интерактивни методи учителят допълва, ако се налага, коригира, акцентира, за да постигне заложените очаквани резултати по темата. В края на часа се поставят конкретни задачи по рубриците от семинара. Разработеното съдържание насочва учителя към задачите, които трябва да постави за самоподготовка на учениците, за да подготви успешен урок за упражнение. Самоподготовката ще подпомага личностното развитие на ученика, както и мотивацията му за владеене на знанието и моженето, на практическото прилагане на едно познание за постигане на желана промяна в обществото или общността.

Книгата за учителя съдържа и примерен календарен план, който учителят може да „прекрое“ съобразно спецификата на училището и особеностите и специалните изисквания на учениците, на които преподава, и който съгласно промените в Наредба № 5 на МОН за годишното тематично разпределение не е задължителен за утвърждаване от директора.

Уважаеми родители,

Книгата за учителя е предназначена и за загрижения за детето си родител. Вашето дете ще се срещне с предмет, който изисква повече зрялост и опит в познаването на обществото и процесите в него. Системното учене, изследвания и формиране на умение за критическа рефлексия са едни от най-полезните занимания, които ще позволят на вашите деца да израснат като знаещи, отстояващи позициите и мнението си млади хора, които познават, владеят и защитават човешките права и свободи съобразно законите на демократичното гражданство. Ще разширяват познавателния си кръгзор и практическите си умения да планират и реализират обществено значима промяна. В този процес вероятно ще имат нужда от дискусия, от диалог с вас, от вашия житейски ориентир за разбиране и осмисляне на сложните социални отношения. Учете се заедно с тях, подпомагайте израстването им. Това би ги убедило в полезността на активното демократично гражданство. Учебникът и книгата за учителя могат да се превърнат в ръководство за родителя, който желае да измени заедно с детето си пътя на израстването му в знаещ и можещ гражданин.

На добър час!
Авторите

**ПРИМЕРЕН КАЛЕНДАРЕН ТЕМАТИЧЕН ПЛАН
ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА 11. КЛАС
ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПОДГОТОВКА
ПРЕЗ УЧЕБНАТА 20____ – 20____ ГОДИНА**

Уроци за нови знания	НЗ	12
Практически дейности и упражнения	ПДУ	18
Уроци за обобщаване на знания	УОЗ	3
Уроци за контрол и оценка	КО	3

Годишен хорариум: 36 часа/1 час седмично

Срочен хорариум: I срок – 18 часа
II срок – 18 часа

Изготвил:
(име и фамилия)

№ по ред	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица
(1)	(2)	(3)
1	1 (септ.)	Проект и проектно мислене
2	2 (септ.)	Проект и проектно мислене
3	3 (окт.)	Свобода и власт
4	4 (окт.)	Семинар
5	5 (окт.)	Държавата
6	6 (окт.)	Семинар
7	7 (ноем.)	Демокрация
8	8 (ноем.)	Семинар
9	9 (ноем.)	Гражданско общество и гражданско участие
10	10 (ноем.)	Семинар
11	11 (дек.)	Гражданско общество и публичност
12	12 (дек.)	Семинар
13	13 (дек.)	Ученикът и училището
14	14 (ян.)	Семинар
15	15 (ян.)	Обобщение: Гражданите, политиката и демокрацията
16	16 (ян.)	Контрол и оценка I срок
17	17 (ян.)	Достойнство и права на човека
18	18 (февр.)	Семинар
19	19 (февр.)	Защита на човешките права
20	20 (февр.)	Семинар
21	21 (февр.)	Аз и моята гражданска позиция
22	22 (март)	Семинар
23	23 (март)	Обобщение: Граждани, права и отговорности
24	24 (март)	Демокрация и идентичности

Вид на урока	Бележки или коментари
(4)	(5)
Практически дейности и упражнения (ПДУ)	
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Урок за обобщаване на знания (УОЗ)	
Контрол и оценка (КО)	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Урок за обобщаване на знания (УОЗ)	
Нови знания (НЗ)	

№ по ред	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица
(1)	(2)	(3)
25	25 (март)	Семинар
26	26 (април)	Малцинства и гражданско общество
27	27 (април)	Семинар
28	28 (април)	Културни различия и общуване
29	29 (май)	Семинар
30	30 (май)	Обобщение: Идентичност и различия в обществото
31	31 (май)	Контрол и оценка II срок
32	32 (май)	Защита/презентиране на проекти
33	33 (юни)	Защита/презентиране на проекти
34	34 (юни)	Защита/презентиране на проекти
35	35 (юни)	Защита/презентиране на проекти
36	36 (юни)	Исходно ниво

ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

1. Календарният тематичен план не е нормативно задължителен, но разработването му от учителя би подпомогнало планирането на работата с класа, като се отчитат интересите на учениците и спецификата на образователната среда.

2. Настоящият календарен план е примерен и съобразен с предложената методика в книгата за учителя.

3. В колона 1 се записва поредният номер на учебния час.

Вид на урока	Бележки или коментари
(4)	(5)
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Нови знания (НЗ)	
ПДУ	
Урок за обобщаване на знания (УОЗ)	
Контрол и оценка (КО)	
ПДУ	
ПДУ	
ПДУ	
ПДУ	
Контрол и оценка (КО)	

4. В колона 2 се посочва учебната седмица и месец.

5. В колона 3 се посочва темата на урочната единица. Темата на урочната единица тук следва темата на урока в учебника и предложената методика.

6. В колона 4 се посочва видът на урочната единица, съобразен с учебната програма за препоръчителното процентно разпределение.

7. В колона 5 се записват бележки, коментари и възникнали обстоятелства.

За начало: АКТУАЛИЗИРАНЕ И НАДГРАЖДАНЕ НА ЗНАНИЯ И УМЕНИЯ ЗА РАБОТА ПО ПРОЕКТ И ПРОЕКТНО МИСЛЕНЕ

Предлагаме в продължение на два учебни часа да актуализирате и надградите познанията и уменията на учениците за работа по проект. Един от акцентите на обучението по гражданско образование е практическото умение за създаване на проекти, утвърждаването на проектното мислене като компетентност на учениците като активни граждани. Затова в тези два часа за практически дейности и упражнения учениците ще осъзнаят и осмислят:

1. що е проект и проектното мислене
2. защо проектното поведение е технология за най-ефективно ползване на ресурсите
3. как да осъществяват проучване по теми, да се справят с проблем или ситуация самостоятелно или в екип
4. да използват по по-ефективен начин предложеното учебно съдържание
5. базови знания, необходими, за да усвоят умение за проектиране като средство за разбиране, реакция и справяне с различни ситуации и проблеми – теоретични и практични.

И ТАКА, ПРЕДЛОЖЕТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ СЛЕДНОТО СЪДЪРЖАНИЕ:

I. Що е проект и проектно мислене?

Всеки от нас е използвал на практика проектно мислене, най-малкото когато е осъзнавал необходимостта от промяна и постигане на някаква цел. „Имам идея“ е израз, който използваме, за да разкрием намеренията си и който в същността си е сигнал за особена нагласа, белег на проектното мислене.

Обикновено хората наричат в ежедневието си „проект“ факта на осмисляне на една „идея за...“. Но проектът е нещо повече. Идеята е само началото.

Проектното мислене и проектното поведение започват с осъзнаването и осмислянето на проблем или ситуация, които изискват усилие за постигане на промяна, за справяне с конкретния проблем или промяна на ситуацията. Така проектирането е средство за разбиране, за реакция, за постигане на целта самостоятелно или в екип.

Думата *проект (projectus)* има латински произход и означава „настъпващ“, „напредващ“. В смисъла на понятието е заложена промяна. Промяната се отнася не само до крайното състояние (целта), но и до пътищата и средствата за стигане до него. Уникалността, нетипичната организация, необходимостта от координиране на ресурсите (хора, материали, пари, технологии, време, информация, социална подкрепа) за постигане на целта са елементи на проектното мислене. Проектът организира всички тези елементи на промяната в едно взаимосвързано цяло.

От казаното дотук, можем да приемем *проекта* като средство за организиране на промяна, а *проектното мислене* като съзнателна нагласа на мисълта за нов начин на организация на материален, човешки и времеви ресурс за постигането на предварително зададени цели.

II. Технология за ползване на ресурсите

Така проектът описва, организира „стъпките“ на промяната. Работата по проект позволява съзнателно да се усвои умението за проектиране като средство за разбиране, реакция и справяне с различни ситуации и проблеми – теоретични и практически, и да се създаде своя представа за живота, да се определи мястото на индивида в него и то да се отстоява.

Амбицията ни е чрез усвояване на нужните знания и умения учениците да знаят и могат с желание да навлязат в живота на зрелите хора чрез проект и проектно мислене.

Всъщност проектното поведение е технологията за най-ефективното използване на ресурсите. Оразмеряването, организацията и положителният ефект от използването на времето, знанията, технологиите, хората с техните качества и умения като ресурс е първият житейски опит, който всички ние, учители и ученици, натрупваме в рамките на обществената си дейност главно чрез създаване и реализация на проекти.

В този процес ние не започваме „от празна дъска“. Всеки от нас има вродените способности да прогнозира и да създава все нови и нови неща. Успехите, новите ситуации и свързаните с тях нови потребности и цели възпитават у човека непрекъснат глад за проектиране и усъвършенстване на тези си способности.

Новите знания „срещат“ проблемите в процеса на преодоляване на трудностите. Усвоявайки умението на проектното мислене, ние се учим да живеем. Така знанието престава да бъде самоцел, а практическо средство за живот в съвременния свят. Учейки се да проектираме и да мислим „проектно“, на практика се учим да живеем успешно и ефективно, да превръщаме знанието в инструмент за практическо постигане на целите си.

III. Как да съставим проект

Проектирането е творчески процес, който обаче става реалност, когато се формализира и стандартизира. Предлагаме „формат“, в логическата рамка на изискванията за създаване на проект, зададени в регламента на олимпиадата по гражданско образование, с който да подпомогнем проектната дейност на учениците.

За да съставим проект, са ни нужни базови знания относно:

1. Идеята, която искаме да осъществим.

Идеята очертава общите контури на замисъла, който искаме да осъществим. В процеса на нейното разработване и развитие тя се конкретизира и придобива формата на план за действие.

2. Проблемите, които ще решим с реализирането на проекта, **възможностите**, които ще оползотворим.

Проблемът е несъответствие, противоречие. При създаването и развитието на проекта ние имаме предвид различни групи проблеми:

- проблеми, които искаме да разрешим с реализирането на проекта;
- проблеми, които трябва да решим в процеса на реализиране на проекта;
- проблеми, които ще възникнат в резултат от реализиране на проекта.

3. Целите, които си поставяме, и **резултатите**, които искаме да постигнем.

Целите са идеален образ на желаното бъдеще. Тъй като човешката дейност е целево обусловена, формулирането на ясни и добре обосновани цели допринася

за ефективността на човешката дейност. При формулирането на целите на проекта ние следваме определени правила. Целите трябва да са свързани с проблемите, които искаме да решим, и възможностите, които искаме да реализираме. Целите трябва да бъдат: ясни, конкретни, недвусмислено формулирани, обосновани, реалистични, постижими, законосъобразни, измерими (на всеки етап от реализирането на проекта да можем да разберем докъде сме стигнали), приемливи (за членовете на проектния екип и за целевата група). Целите трябва да съответстват на резултатите, които искаме да постигнем. Ако целта ми е да изведа училищния баскетболен отбор на призово място в ученическите игри, очакваният резултат ще бъде призово място на финала, а не налични средства за нова прическа например.

4. Целевата група (*към кого е насочен нашият проект, кой ще се възползва от постигнатите резултати*).

Ясното дефиниране на целевата група, на това за кого работим и кого ще заведем, ще ни помогне да конкретизираме първоначалния замисъл (идеята) и за по-точното идентифициране и описание на проблемите.

5. Стратегията – това е *подходът, начинът*, по който ще решим проблемите и ще оползотворим съществуващите възможности.

Сравняването на индивидуалните и екипните решения на една и съща задача дава възможност да се осъзнаят различията или общото в подхода и стратегиите за постигане на целите и да се изберат най-ефективните.

6. Дейностите, които трябва да реализираме, и **задачите**, които трябва да изпълним, за да постигнем желаните цели.

За да постигнем дадена цел, ние реализираме множество взаимно свързани дейности, изпълняваме конкретни задачи. Дейностите се структурират така, че изпълнението им осигурява относително завършен резултат.

7. Времевите измерения (кога започва и кога завършва проектът) и **графика за изпълнение на отделните дейности**.

Начало и край има както цялостният проект, така и отделните дейности и задачи. Времевите измерения на проекта се управляват посредством различни инструменти (напр. диаграмата на Гант, обратното планиране). Същността им е изработване на работен график, който включва всички дейности и тяхното „разположение“ във времето.

8. Ресурсите, необходими, за да реализираме успешно проекта, и за това как ще ги осигурим.

Отговорността за ресурсите е изцяло на учениците, които трябва да мислят като мениджъри, когато осигуряват ресурсите и начина, по който ще ги обвържат с дейностите:

- Бюджет (финансови средства и източници)
- Материални средства (сгради, обзавеждане, техника, оборудване...)
- Технологично познание (какво и как ще се осъществи)
- Управленски познания, умения, опит
- Информация, информационни източници
- Специалисти, експерти, които могат да бъдат привлечени като членове на екипа или като консултанти (know-how)
- Контакти
- Проектен екип (подходящи хора, които знаят, могат и искат)
- Обществена подкрепа

- Достатъчно време
- Добър проект
- И още...

9. Работния екип, с който ще бъде реализиран проектът.

Екипът е група от хора, които взаимодействат постоянно и ефективно за постигане на общи цели. Добрият екип стимулира индивидуалното участие в общата работа и дава възможност да се постигне системен ефект, т.е. чрез общата работа да постигнем резултат, който не е по силите на никого от отделните членове на екипа.

10. Устойчивостта на постигнатите резултати.

Важно е да се помисли как да се запази и възпроизведе ценният резултат, който е постигнат. Въпросът за устойчивостта на постигнатите резултати има множество измерения. Когато разглеждаме целите (резултатите) на проекта като *промяна*, ние трябва да се питаем как трябва да закрепим тази полезна, ценна промяна и да я развиваме в бъдеще.

11. Напредъка на проекта.

За да управляваме успешно проекта, трябва да имаме механизъм, по който да отчитаме изпълнението на дейностите и спазването на времевия график, т.нар. напредък на проекта. Изработването на критерии за етапна оценка на постигане на целите на проекта ще ни помогне да се ориентираме докъде сме, доближаваме ли крайния резултат. При проектирането трябва да предвидим *трудностите и рисковете*, които можем да срещнем, да помислим как ще ги преодолеем и да подготвим алтернативни решения.

12. Управлението на проекта.

Управлението на проекта включва дейностите *планиране, организиране, ръководство и контрол*. Това са дейности, необходими на всеки етап от жизнения цикъл на проекта. Чрез тези дейности осигуряваме добър баланс между отделните елементи на проекта. Умелото управление води до постигане на целите на проекта по ефективен начин.

УЧЕНИЦИТЕ МОГАТ ДА ИЗВЕДАТ ПОНЯТИЯТА:

проект: средство за организиране на промяна

проектно мислене: съзнателна нагласа на мисълта за нов начин на организация на материален, човешки и времеви ресурс за постигането на предварително зададени цели.

Задайте ВЪПРОСИ, за да се уверите, че актуализираните знания са усвоени и са провокирали интерес към прилагане на проектно мислене:

1. Анализирайте думите на американския философ Джон Дюи по повод демокрацията и образованието: „Образованието не е подготовка за живота, то е самият живот... Знанието е практическото средство, посредством което се справяме със заобикалящия ни свят – то е инструмент за живот... То се определя и оценява в зависимост от неговата полезност и може да се измери единствено с нашето майсторство да владеем ситуацията и да го прилагаме в практиката...“. Откривате ли връзка с проектно мислене?

2. Споделете опит. Разработвали ли сте, осъществявали ли сте проект?
3. Как разбирате формулировката „проект за личностно развитие“?

ПРЕЗ ВТОРИЯ ОТ ПРЕДВИДЕНИТЕ 2 ЧАСА ПРОДЪЛЖЕТЕ С:

Работа с текст

Прочетете и анализирайте цитираната част от регламента на олимпиадата по гражданско образование:

„Олимпиадата по гражданско образование: изгражда и развива граждански умения и нагласи сред учениците; стимулира отговорно поведение за участие на учениците в обществения живот; предоставя възможност за творческа изява на ученици със задълбочени познания, придобити практически умения и компетентности в областта на гражданското образование; осигурява условия за участие на учениците в извънучилищните дейности; позволява да се направят изводи в методическо отношение за усъвършенстване на обучението по гражданското образование.“

Как според вас целите на олимпиадата стимулират проектното мислене и поведение? Аргументирайте се.

Дискусия

Проведете дискусия на тема: „Ползата от проектното мислене за успешната практическа реализация на човека“.

Проучете

Какво представлява проектният цикъл?

Как са свързани фазите на проектния цикъл (програмиране, идентифициране, изпълнение, оценка)?

Какво означава да управляваме проектния цикъл?

Инициатива

Представете си, че мотивираща за всички в класа цел е да постигнете промяна, като превърнете класа от формален сбор от ученици в екип съмишленици. Каква идея би ви обединила? Формулирайте целта. За да определите дейностите за постигането ѝ и да ги организирате правилно, направете подготвителен анализ. Имайте предвид, че за да идентифицирате проблема или наличното състояние и да определите контекста, в рамките на който ще се развиват дейностите, трябва да сте информирани.

Обхватът и дълбочината на подготвителния анализ ще зависят предимно от качеството и количеството на наличната информация. Най-често използваните инструменти за анализ са **SWOT** и **LOED** анализа. Използвайте тези инструменти, за да изпълните поставената задача.

МАЛКО ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ:

SWOT е акроним от английски и означава **силни страни** (**S** – strengths), **слаби страни** (**W** – weaknesses), **възможности** (**O** – opportunities) и **заплахи** (**T** – threats). SWOT анализът предоставя ефективна рамка за преглед на стратегията, позицията и посоката на проектната идея, за нуждите, проблемите и потребностите, които ще се удовлетворят с проекта.

Силни страни – S	Слаби страни – W
Възможности – O	Заплахи – T

LOED анализът позволява да подсилим ефекта на анализа на силните страни, слабите страни, възможностите и заплахите.

- Как да подсилим ефекта на силните страни? – **L** (load up)
- Как да преодолеем слабите страни? – **O** (overcome)
- Как да реализираме възможностите? – **E** (enable)
- Как да се предпазим от заплахите? – **D** (defend)

Как да подсилим ефекта на силните страни? – L	Как да преодолеем слабите страни? – O
Как да реализираме възможностите? – E	Как да се предпазим от заплахите? – D

СЛЕД КАТО учениците вече ЗНАЯТ:

1. що е проект и проектно мислене
2. защо проектното поведение е технология за най-ефективно ползване на ресурсите
3. как се осъществява проучване по теми, как да се справят с проблем или ситуация самостоятелно или в екип

ЩЕ МОГАТ:

1. да използват по по-ефективен начин предложеното учебно съдържание по 12-те теми
2. въз основа на нужните базови знания да усвоят уменията за проектиране като средство за разбиране, реакция и справяне с различни ситуации и проблеми – теоретични и практически.

МЕТОДИЧЕСКИ РАЗРАБОТКИ НА УРОЦИТЕ ЗА НОВИ ЗНАНИЯ

ТЕМА 1: СВОБОДА И ВЛАСТ

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят същността на човека като свободна личност, разгръщаща своята свобода в условията на различни типове власт и легитимност

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- познават възникването и развитието на идеята за свободна личност и права на човека
- различават типовете власт и легитимност.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *свобода*, *власт*, *легитимност*. Темата провокира учениците да актуализират знанията си по темата от изучаваното в 8., 9. и 10. клас по философия и да осмислят опита си, търсейки същността. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят, че свободата като естествено състояние на човека има конкретни измерения в различните културно-исторически епохи и в нашата съвременност, в контекста на властта, в различните ѝ форми и легитимност. Активната нагласа към живота и света като цяло е необходима за критическото търсене на справедливи социални отношения. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: речта на Мартин Лутер Кинг „*Имам една мечта*“; посочва източниците за дискусията на тема: *Глобалната икономика и прояви на съвременното робство*; есето на писателя Исаия Бърлин *За свободата*; провокира към разяснителна кампания сред учениците в училището на тема: *Съвременното робство – факт и решения*. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 2: ДЪРЖАВА

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят същността на държавата като институция, правните норми като регулатор на обществените отношения, чрез които държавата реализира властта и механизмите на корупцията

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- разберат ролята на институциите за регулиране на обществените отношения
- разберат и осмислят механизмите на властта в различните социални единици (семейство, приятелски кръг, училище, местна общност...) и начините да участват активно в тях като граждани.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *държава*, *правна норма*, *корупция*. Темата провокира учениците да актуализират знанията си по темата от изучаваното в 8., 9. и 10. клас по философия и история и да осмислят своя опит, търсейки същностното. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят, че държавата като институция претърпява своето историческо развитие и може да се разглежда от политическа, юридическа, социална и философска перспектива; да разграничават формите на управление на държавата; да осмислят ролята на правната уредба за управлението на съвременната държава и феномена на корупцията като съзнателна злоупотреба с властта; да осмислят начините да участват като активни граждани в обществения живот. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: работата с текста на *Монтен*; разпределя ролите за *дискусия* по посочените теми; възлага на определени ученици да проучат *правомощията на президента на САЩ и на Р България*, да направят политическа карта на Европа, като *посочат формата на управление*, да проучат *случаи на корупция* от сайта на КПКОНПИ и предприетите антикорупционни мерки; *да инициират свои антикорупционни превантивни мерки* по конкретните случаи. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 3. ДЕМОКРАЦИЯ

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят същността на демокрацията, видовете демокрация и изборителни системи, изборителния вот и ролята им за демократичното развитие

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- осмислят идеята за демокрация и типовете демокрация (пряка, представителна и демокрация на участието)
- разберат връзката между политическо управление, поведение и култура
- разграничават видовете изборителни системи (пропорционална, мажоритарна, смесена) и да идентифицират и оценяват негативното влияние на корупционните практики в изборния процес (купуване и продаване на гласове, принуждаване, манипулации на изборни документи) за справедливото и честно реализиране на представителната демокрация
- осмислят значимостта на върховенството на закона за демокрацията.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *демокрация*, *представителна демокрация*, *изборителна система*, *мажоритарен* и *преференциален вот*. Темата провокира учениците да актуализират своите знания по темата и да осмислят опита си, търсейки същността. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят, че върховенството на закона като основен принцип на демокрацията е от решаваща значимост за функционирането на различните форми на демократично общество; че корупционните практики на купуване и продаване на гласове в изборния процес изкривяват и опорочават вота и правят изборителната система неефективна за демократичното развитие на обществото и честното реализиране на представителната демокрация. Постигането на активната нагласа към изборителния процес и упражняването на изборителен вот е добър резултат от този урок. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: разпределя ролята за *дискусия* по посочената тема; възлага на определени ученици да проучат *съставите на 10 парламента* и да *предложат оптимизация на структурата им*; да *инициират*

дебат по значим за общността проблем. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 4. ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО И ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят същността на гражданската общност и демократичното гражданство като коректив на политическата власт

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- разбират възможностите на гражданското общество за коригиращо въздействие на политическата власт
- разпознават различните форми на гражданско участие.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *гражданско общество* и *демократично гражданство*. Темата провокира учениците да актуализират своите знания по темата и да осмислят опита си, търсейки същностното. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят, че в демократичната държава властта произтича и принадлежи на народа и че осъществяването на народния суверенитет е възможно чрез различните форми на гражданското участие и гражданското общество. Активната нагласа към живота и света като цяло е необходима за критическото търсене на справедливи социални отношения. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: *анализ на текста* на Токвил от „*За демокрацията в Америка*“; *посочва източниците за дискусиата и разпределя ролята*; *насочва ученици за контакт и проучване на работата на НПО*; *провокира към съвместни дейности с НПО*. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 5. ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО И ПУБЛИЧНОСТ

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят същността на медийната грамотност и критическата публичност в гражданското общество като противоречие на популизма и манипулациите

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- осъзнаят възможностите на критическата публичност за противодействие на медийни манипулации и политически популизъм
- осмислят какво е манипулация с публичната комуникация
- осмислят каква е връзката между публичност и гражданско общество.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *медийна грамотност*, *критическа публичност*, *популизъм*, *манипулация*. Темата провокира учениците да актуализират своите знания по темата и да осмислят опита си, търсейки същността. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят, че легитимирането на норми и политики като средство за регулиране на обществените отношения функционира чрез публичността, че използването на заблуждаващи техники манипулира общественото мнение, че критическата публичност като рационално отношение към процесите в гражданското общество помага на гражданите да противостоят на медийните манипулации и популизма. Активната нагласа към живота и света като цяло е необходима за критическото търсене на справедливи социални отношения. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: *анализ* на откъса от текст на Кант; посочва източниците за *дискусията* за моралните аспекти на публичната манипулация; разпределя ролите за проучването на *случаи на манипулация* по обществено значими въпроси; провокира към *повишаване на медийната грамотност* на учениците чрез конкретни дейности. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 6. УЧЕНИКЪТ И УЧИЛИЩЕТО

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят същността на училищната общност като среда, в която чрез инициативността и креативността си да участват в училищеското самоуправление.

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- инициират участие в значими за училището и местната общност събития
- разглеждат процесите в съвременното училище от гледна точка на демократичното гражданство
- използват и прилагат компетентностите по гражданско образование за решаването на проблеми на училищната и местната общност.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *самоуправление, ученическо самоуправление*. Темата провокира учениците да актуализират своите знания по темата и да осмислят опита си, търсейки същността. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят, че училището е естествена среда, в която те не само учат, но и създават общност, в която чрез съзнателна ангажираност, инициативност и креативност създават модел на демократично общество, като участват в училищеското самоуправление и в управлението на училищната общност; че демократичното гражданство изисква заинтересованост и информираност, умение за критично и отговорно отношение – качества, които училищната среда позволява да развият. Активната нагласа към живота и света като цяло е необходима за критическото търсене на справедливи социални отношения. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: разпределя проучването на *текстове на документи*, относими към правото на образование; посочва акценти за дискусия по актуални проблеми от училищния живот; поставя конкретни задачи за проучване на източниците на *финансиране на училищата* и как участват ученическите съвети в разходването на училищния бюджет; провокира към проучване на *прояви на ученическо самоуправление*. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 7. ДОСТОЙНСТВО И ПРАВА НА ЧОВЕКА

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят същността на правата на човека през призмата на човешкото достойнство и свобода и тяхната защита в международни и национални документи

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- обвързват идеята за правата на човека с понятията *свобода, справедливост, равенство и човешко достойнство*
- познават основните конституционни права на гражданите на Република България
- познават международни документи за правата на човека (Всеобща декларация за правата на човека, Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, Конвенция за правата на детето), да интерпретират степента на приложението им у нас, в Европейския съюз и в света.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *равенство; граждански, политически, икономически, социални, културни права; Комитет на ООН по правата на детето*. Темата провокира учениците да актуализират своите знания по темата от изучаваното в 9. клас по философия и да осмислят опита си, търсейки същностното. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят, че достойнството и свободата като естествено състояние на човека са в основата на човешките права и тяхната обосноваване и защита в международни документи и Конституцията на Р България. Учениците формират активно отношение към социалните процеси, проучвайки и анализирайки конкретни текстове, относими към правата на човека. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: за работа с текста на *Конституцията* на Р България; за *дискусията* на значима за учениците тема, относима към човешките права; за проучването на начините, по които са защитени човешки права в *конкретни случаи*; провокира към предприемане на конкретни *действия за решаване на проблем*, свързан с права на човека. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 8. ЗАЩИТА НА ЧОВЕШКИТЕ ПРАВА

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят значимостта на справедливото и отговорно поведение на гражданите и институциите за защита на различните групи човешки права

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- разграничават универсални права на човека от колективни и от групово специфични човешки права
- различават случаи на нарушения на правата на човека и правата на детето, познават механизми за тяхната защита на национално, европейско и международно ниво
- осъзнаят необходимостта от лично участие и отговорност в демократичното вземане на решения на всички нива (семейство, училище, местна общност).

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *справедливост; универсални, индивидуални, колективни, групово-специфични права; омбудсман; задължения; отговорност*. Темата провокира учениците да актуализират своите знания по темата от изучаваното в предишни класове по предмети от областта на ОНГО и да осмислят опита си, търсейки същностното. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят спецификата на различните групи човешки права, начините на тяхната защита, обвързаността на правата със задълженията и отговорността на гражданите, ролята на институцията на омбудсмана за защита на правата на човека. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: анализа на текста на *Рамковата конвенция за защита на националните малцинства*; посочва източниците за дискусията върху *реални случаи* на нарушаване на човешките права; проучване на видовете права, застъпени в гл. 2 на конституцията ни; определя ролите за обсъждане на *Конвенцията на ООН за правата на детето* и *Закона за закрила на детето* например. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 9. АЗ И МОЯТА ГРАЖДАНСКА ПОЗИЦИЯ

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят значимостта на гражданската култура и организираното гражданско общество за осъществяване на граждански контрол, граждански протест и гражданско неподчинение като израз на отговорност на гражданското общество

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- осмислят значението на организираното гражданско общество за демократичните процеси
- оценят ролята на неправителствения сектор в гражданското общество
- познават различните форми на граждански контрол и да са мотивирани да участват в тяхното прилагане.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *гражданин*, *гражданско общество*, *граждански протест*, *гражданско неподчинение*, *отговорност*. Темата провокира учениците да актуализират знанията си по темата и да осмислят своя опит, търсейки същностното. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят, че гражданската култура като съвкупност от ценности, нагласи, знания и действия прави възможна демокрацията като утвърждаване суверенитета на народа и че чрез гражданския контрол, протест и неподчинение активното гражданство принуждава властта да бъде политически отговорна. Активната гражданска позиция е необходима за критическото търсене на справедливи социални отношения. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: проучване на конституционната уредба на *вота на недоверие* и конкретни примери за това; посочва източниците за дискусия за *гражданското неподчинение*; проучване на *форми на граждански протести в нашата най-нова история (след 1989 г.)*; *разпределя ролите в ролева игра „Разрешаване на обществен проблем от Министерския съвет“* и в проучване на факти от сайта на МС. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 10. ДЕМОКРАЦИЯ И ИДЕНТИЧНОСТИ

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят същността и предизвикателствата на идентичностите

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- разграничават основните социални групи и общности и разбират спецификата на техните светогледи
- разбират, оценяват и обясняват ролята на езика, религията, етническата принадлежност и традициите за социална обвързаност и различия в обществото
- разбират отношенията между групови идентичности и национална идентичност, правят разлика между етническа и гражданска нация
- разпознават европейските традиции и ценности и определят мястото на България в световната култура.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *идентичност (културна, национална, етническа, гражданска), общност и общество*. Темата провокира учениците да актуализират своите знания и да осмислят опита си, търсейки същностното. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят спецификата на основните социални групи и общности, да разберат спецификата на техните светогледи, проявяващи се в културните различия и традиции, да разберат отношенията между групови идентичности и национална идентичност, етническа и гражданска нация, да разпознават европейските традиции и ценности. Активното отношение към нашата съвременност предполага осъзнаване на цивилизационната идентичност като основа на справедливи социални отношения. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: по *работата с текста* на Ф. Тьониев; във връзка с *дискусията* за българската идентичност; конкретни задачи за *проучване* на българската етническа общност; провокира инициатива у учениците за *издирване* на паметници и събития, утвърждаващи българската национална идентичност. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 11. МАЛЦИНСТВА И ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят ценността на човека в контекста на хуманизма и културните различия, особеностите на социалните групи и малцинствата, законовите предпоставки за избягване на неравнопоставено третиране

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- изследват източниците на идентичност на основните малцинствени групи в страната или в конкретно населено място
- умеят да работят с основни документи и институции за защита правата на малцинствата в България и Европа
- разпознават случаи на дискриминация по полов, религиозен, етнически и расов признак, а също и на хора с увреждания и да оценяват оправдаността на борбата с дискриминацията
- анализират европейската култура и ценности и дават примери за взаимопроникване и културни влияния.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *социална група*, *дискриминация*, *малцинство*. Темата провокира учениците да актуализират своите знания по темата и да осмислят опита си, търсейки същностното. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят спецификата на социалните групи, кое прави една група малцинство, какви видове малцинства познават, що е неравнопоставено третиране, да разпознават различните видове дискриминация, да осмислят през работа с документи правата на малцинствата, да анализират европейската култура и ценности. През призмата и на личния си опит учениците са насърчавани за критическото търсене на справедливи социални отношения. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: възлага текстове от *Рамковата конвенция за защита на националните малцинства*; посочва източниците за дискусията на тема: *Границата между защита на правата и привилегироване на малцинствата*; определя ученици, които да проучат случаи на дискриминация и да инициират контакт; провокира към контакт с НПО, занимаващи се с етнически

и религиозни малцинства. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

ТЕМА 12. КУЛТУРНИ РАЗЛИЧИЯ И ОБЩУВАНЕ

Вид на урока: за нови знания

Основна дидактическа цел на урока: учениците познават и осмислят същността на конструктивното общуване и солидарност в условията на културни влияния, на отношението на европейско гражданство и идентичност, проявите на ксенофобия

Задачи на урока (подцели): учениците да:

- разграничават различни видове малцинствени политики – асимилация, (авто) сегрегация, интеграция и изразяват собствена позиция за тях
- се ориентират в източниците на противоречия между отделни етнически и религиозни общности
- разграничават патриотизъм от национализъм
- осъзнават необходимостта за противодействие срещу насилието и демонстрират стремеж към разрешаване на конфликтни ситуации по градивен начин
- осъзнават своята европейска идентичност и правата и отговорностите на европейското гражданство.

Методи за преподаване и за учене: беседа, презентация, диалог/дискусия, работа в групи, работа с текст, творчески задачи

Учебно-методически ресурси: учебник по гражданско образование за 11. клас, електронен вариант на учебника, подходящи текстове и казуси, предоставени на учениците от учителя

Указания към задачите в учебника: Учениците презентират по предварително зададена задача основните акценти по темата. Учителят в беседа обяснява и допълва, обобщава, надгражда познавателното съдържание по темата, като провокира критично осмисляне. Възможно е онагледяване с мултимедийна презентация. Като дава конкретни примери и подтиква към анализ и споделяне на личен опит и разбиране на учениците, учителят формулира понятията *ксенофобия*, *конструктивно общуване*, *солидарност*, *културно влияние*, *европейско гражданство* и *идентичност*. Темата провокира учениците да актуализират своите знания по темата и да осмислят опита си, търсейки същностното. Учителят направлява процеса на осмисляне по начин, по който учениците да осъзнаят, че в условията на споделени европейски ценности е необходимо противодействие срещу насилието и дискриминацията над малцинства, че е необходимо да се познават малцинствените политики, че чрез познания по темата и критическо осмисляне съвременният човек може да се изправи пред предизвикателствата на културните различия. Ролята на учителя е да провокира и да направлява процеса на осмисляне, като позволи учениците сами да достигнат до изводи и обобщения.

Учениците отговарят на въпросите след урока, за да се установи степента на постигнатото разбиране по темата.

В края на часа учителят поставя задачи за самоподготовка за провеждане на семинара – урока за упражнение върху темата: за работа с текст от *Природа на предразсъдъка* на Г. Олпорт; по темата за дискусията; *по проучването на текстовете от конституцията*, относими към темата; провокира учениците да инициират формиране на дискуссионен клуб. Цели се формиране на активно гражданско отношение и компетентност в дейностите.

Контрол: индивидуални отговори и решаване на поставените задачи, работа в екип

В СЛЕДВАЩИТЕ ЧЕТИРИ ЧАСА:

С цел затвърждаване на знанията и демонстриране на усвоените умения и компетентности и оценяването им предвиждаме презентирание и защита на разработени от учениците проекти по значими за гражданското общество и училищната общност теми.

Темите са избрани в първите два часа, в хода на учебната година сте проследили спазването на времевия график на дейностите и напредъка по всеки проект.

Всеки ученик е показал доколко е формирал умение за планиране и организираност на дейностите. Изпълнението на дейностите по проекта ще индикира степента на развитие на умение и компетентности у всеки ученик за цялостно проучване на проблеми на демократичното общество и училищната общност и предлагане на система от дейности за разрешаването му и постигане на промяна.

Разполагате с обективни инструменти, за да оцените функционалната компетентност на всеки ученик да трансформира знание в практическо и социално полезно действие, както и развитието на презентационните му умения да представя убедително каузите си и дейностите за тяхното постигане.

ТЕСТ ЗА ИЗХОДНО НИВО

1. Доверието към носителя на власт и неговите действия наричаме:

- А) вяра
- Б) легитимност
- В) политически морал
- Г) законов ред

2. Свържете представите за отношението на власт с техния автор.

А) господар – роб	1) Хегел
Б) властта е паноптикум	2) Робърт Дал
В) срещата на една свобода с друга води до конфликт	3) Мишел Фуко
Г) въздействие на властимащия А върху В
в противоречие с интересите на В	4) Сартър

3. Предписан от държавата модел на поведение в определена хипотеза, за нарушението на който е предвидена санкция, е:

- А) алгоритъм
- Б) морална норма
- В) правна норма
- Г) традиция

4. Отбележете в квадратчетата с А характеристиките, отнасящи се до монархията, и с Б – характеристиките, отнасящи се до републиката.

- А) 1) еднолично управление
- Б) 2) управлението се определя чрез избор
- А) 3) върховенство на конституция
- Б) 4) бива абсолютна и конституционна
- А) 5) наследяване на властта
- Б) 6) бива президентска и парламентарна

5. Отбележете срещу твърденията И – ако са истина, и Н – ако са неистина.

- А) Демокрацията е форма на управление, при която държавната власт произтича от народа.
- Б) При представителната демокрация представителите на суверена са еднолично назначени.
- В) При мажоритарния вот се гласува за партийна листа.
- Г) Коруцията е злоупотреба с власт за лична изгода и облагодетелстване.

6. Кое НЕ е характерно за гражданската общност?

- А) обединения от хора
- Б) в условията на демократичната държава
- В) чиито интереси, принципи и ценности са споделяни в обществото като цяло
- Г) и упражняват политическата власт и управление

7. Когато, въз основа на демократични принципи и ценности, гражданите активно участват в демократичното общество, говорим за:

- А) демократично гражданство
- Б) социална активност
- В) социална принципност
- Г) морал

8. Популизмът е:

- А) обществена кауза
- Б) популярна политическа платформа
- В) манипулативно политическо поведение, целящо подкрепа на избори
- Г) избрана от народа изборна цел

9. Отбележете в квадратчетата с А характеристиките, отнасящи се до критическата публичност, и с Б характеристиките, отнасящи се до медийната манипулация.

- 1) използване на заблуждаващи техники в публичната комуникация
- 2) публична комуникация при спазване на свобода от принуда
- 3) цели предопределяне на нечия позиция по обществено значим въпрос
- 4) откритост и рационалност на публичните дебати
- 5) противодействие на манипулации и политически популизъм
- 6) внушава популистки послания, които хората искат да чуят

10. Отбележете срещу твърденията И – ако са истина, и Н – ако са неистина.

- А) Ученикът е пасивен субект в образователния процес.
- Б) Учениците имат право на глас в педагогическия съвет.
- В) Законодателят е гарантирал правото на ученическо самоуправление в ЗПУО.
- Г) Ученическият съвет е орган на ученическо самоуправление.

11. Кое НЕ се отнася до правата на човека?

- А) право на живот
- Б) право на свобода
- В) неотнимаемите естествени права
- Г) право на саморазправа

12. Комитетът на ООН по правата на детето е:

- А) национална структура, охраняваща правата на детето, подчинена на ООН
- Б) структура на ООН, наблюдаваща спазването на конвенцията за правата на детето
- В) общеевропейска структура, контролираща дейността на ООН във връзка с опазване правата на детето
- Г) контролен орган, следящ за спазване правата на детето от ООН

13. Омбудсманът е:

- А) върховен адвокат, член на Висшия адвокатски съвет
- Б) народен застъпник, избран от НС, посредник между народа и властта
- В) юридически съветник на НПО
- Г) правна услуга „про боно“

14. Кое принадлежи към универсалните човешки права?

- А) индивидуални човешки права
- Б) колективни човешки права
- В) груповоспецифични човешки права
- Г) неотменими човешки права

15. Свържете понятието с неговото определение.

А) гражданин	1) действия на гражданското общество, демонстриращи липса на обществена подкрепа за държавната власт
Б) гражданско общество	2) свободно същество, активен участник в политическия живот на обществото
В) граждански протест	3) сфера на сдружаване на граждани за постигане на общи цели
Г) гражданско неподчинение	4) действия на гражданско сдружение срещу конкретна държавна политика

16. Група от хора, чиито членове се идентифицират едни с други, е:

- А) общност
- Б) общество
- В) народ
- Г) нация

17. В кой ред са посочени характеристики на идентичността?

- А) наложен социален образ на група от хора
- Б) същност, самосъзнание на нейните носители
- В) обвързан с държавната власт образ
- Г) институционализирана правно определена обществена характеристика

18. Неоправдано нееднакво третиране е:

- А) подценяване
- Б) несправедливост
- В) дискриминация
- Г) заблуда

19. Ако една социална група се отличава от останалата част от населението по признак, който може да е основание за дискриминация, говорим за:

- А) политическа партия
- Б) неправителствена организация
- В) малцинство
- Г) гражданско общество

20. Отбележете в квадратчетата с А характеристиките, отнасящи се до ксенофобия, и с Б– характеристиките, отнасящи се до конструктивно общуване.

- 1) разбиране, че начинът на живот на другите ни изглежда непрозрачен и неразбираем
- 2) политика на интеграция
- 3) убеждение, че животът на другите е непълноценен и не заслужава уважение и доверие
- 4) убеждение, че културните взаимодействия трябва да избягват предизвикването на деструктивен ефект в обществото
- 5) убеждение, че животът на другите е опасен и враждебен
- 6) разбиране, че конфликтните ситуации в общуването трябва да се разрешават по градивен начин от типа „печеля – печелиш“

ОТГОВОРИ НА ВЪПРОСИТЕ НА ТЕСТА ЗА ИЗХОДНО НИВО

1. б. 2. – А1/Б3/В4/Г2. 3. в. 4. – А(1, 4, 5), Б(2, 3, 6). 5. а–И, б–Н, в–Н, г–И.
6. г. 7. а. 8. в. 9. – А(2, 4, 5), Б(1, 3, 6). 10. а–Н, б–Н, в–И, г–И. 11. г. 12. б. 13. б.
14. г. 15. – А2/Б3/В4/Г1. 16. а. 17. б. 18. в. 19. в. 20. – А(1, 3, 5), Б(2, 4, 6)

МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ

ОСНОВНИ ПОЗНАВАТЕЛНИ И ФУНКЦИОНАЛНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ

В работата си по гражданско образование учениците ще работят с текстове и ще създават текстове, ще участват в дискусии, ще анализират и решават казуси. За да се справят по-добре с тези задачи и да развият умения и компетентности, практически полезни в реалния им живот, е добре да бъдат правилно напътствани, съзнателно и целенасочено да постигат решение на поставените им задачи.

Затога, уважаеми колеги, ви предлагаме основни изисквания и методически указания за постигане и утвърждаване на основни познавателни и функционални компетентности у учениците.

1. Анализ на текст/изследване

Текстове, предлагани в учебника по гражданско образование, засягат важни и сложни теми от социалния живот и затова обикновено се четат по-трудно от художествената литература и от текстовете, които срещаме в медиите. Често се работи с документи и нормативни актове. За да разберем тези текстове, е нужно да подходим внимателно. Когато правим изследване по поставен проблем, ще анализираме и сравняваме множество текстове и документи, за да осмислим едно социално събитие, явление, проблем.

Добре е да се обърне внимание на учениците, че нормативните актове са в йерархична зависимост и подчиненост. Това означава, че ако има противоречие между тях, трябва да се придържат към смисъла и съдържанието на текста от по-висшестоящия нормативен документ (конституция, закон, правилник за приложение на закон, наредба, вътрешна нормативна уредба и т.н.)

Тези текстове са „дълбоки текстове“ и изискват да ги прочетем повече от веднъж – целия текст или отделни части. Ако не разберем нещо в текста, не бива да се отчайваме, а да се върнем отново, след като го прочетем целия.

Полезно е да подчертаваме важни места в текста и да си водим бележки. В тях със свои думи можем да правим резюме на фактите или да записваме мисли, които са ни хрумнали по време на четенето. Ценно е да отбелязваме и въпросите, които текстът поражда у нас. Трябва да търсим събития в социалния живот и нашия опит, които да ни помогнат да осмислим практическите аспекти на предлагания проблем.

Значението на непознати термини и понятия и е добре да проверим в речник или енциклопедия. Същото се отнася и до автори, споменати в текста. В интернет най-популярно е изложението в *Уикипедия*, по-задълбочено – в *Станфордската енциклопедия по философия* (plato.stanford.edu), в решения на национален или Европейския съд, в регламенти на ЕП.

Ще разберем по-лесно тезата на автора и детайлите в текста, ако открием от каква социална позиция авторът/законотворецът е написал своя текст. Тя става

ясна от възгледа му за човека и света, за познанието и ценностите, за социума и социалните отношения.

Важно е да открием местата, в които авторът дефинира своите понятия. Да видим с какви аргументи подкрепя своите тези. За да определим личното си отношение към позицията на автора, трябва да отбележим с кои от неговите аргументи сме съгласни и с кои – не, да определим отношението си към начина, по който са регулирани социалните отношения, и каква е ролята на гражданите и гражданското общество, гарантирани ли правата и свободите на гражданите и т.н. От това ще зависи дали и доколко споделяме неговата позиция. Подкрепата и несъгласието ни може да бъдат нюансирани – само частично да подкрепяме неговата позиция.

Това ще ни помогне да вземем и лична позиция по темата и да направим изследване по поставен проблем, анализирайки и сравнявайки текстове и документи.

2. Създаване на аналитичен текст

Уменията, които придобиваме при четене и разбиране на текст и/или нормативен документ, ни помагат да създадем и собствен текст по социално значима тема.

Важно е първо да направим *план на темата* (структура) и едва след това да започнем да пишем изложението. Добре структурираният текст ни помага да се изразяваме ясно и по-лесно да бъдем разбрани по-добре от тези, които ще четат текста.

Примерна структура:

- Въведение
 - Разяснение защо избираме тази тема
 - В каква посока възнамеряваме да разгледаме темата
- Изложение
 - Разгръщане на темата чрез изясняване на нейните аспекти
 - Аргументи в полза на личната позиция
 - Представяне на поне една противоположна позиция и оборване на нейните аргументи
- Заключение

В плана (структурата) на текста частите могат да бъдат дадени с точки и подточки, а подточките с допълнителни подразделения. Това помага да постигнем максимална яснота в нашата позиция и убедително да представим нейните аргументи.

Всеки параграф от текста трябва да е посветен на отделен елемент (аспект) от нашата позиция и на аргумент в нейна подкрепа.

В края на всяка част е добре да има посочване на връзката с началото на темата и прехода към следващата (*дотук разгледах това, сега преминавам към...*). Това помага на читателя да се ориентира в разгръщането на темата.

Полезно е да приведем пример, който да обясним чрез нея. Позицията ни ще е още по-убедителна, ако представим и контрааргумент, който да опровергаем.

В заключението трябва да има резюме на нашата позиция и на основните аспекти от нея и на главните ни аргументи в нейна полза. В него може да се посочи също какво следва от тази позиция и какви продължения може да има тази тема.

Добре е да се избягват смели обобщения и да не употребяваме думите *всеки, всички, винаги, никога*.

Добре е да се посочат източниците, които сме ползвали – автори, произведения, документи.

3. Анализ на казус

Анализът на казус е изследване на нещо съвсем конкретно – случай, ситуация, личност, общност. Анализът на казус е предизвикателство пред нашата интелигентност и пред способността ни да си сътрудничим.

Анализ на казус е интерактивна форма на работа, чрез която формираме у учениците познавателни и функционални компетентности за справяне с конкретни проблеми и ситуации с помощта на неформалната логика и критичното мислене. В работата си по казус ученикът практически усвоява уменията да разпознава социален, правен или етичен проблем в дадена ситуация, да анализира, осмисля, оценява и аргументира свои решения с оглед евентуалните последици от тях. Така учениците ще могат да свържат знанията си по една тема с практическото им приложение в конкретни ежедневни ситуации.

Анализът на казус позволява ученикът да формира и развие: аналитични компетентности, компетентности за разрешаване на проблемна ситуация, компетентности за работа в екип, организационни компетентности, комуникативни компетентности.

Учителят трябва да подготви добре анализа на казус, за да постигне тези очаквани резултати.

Какво е необходимо?

На първо място да направи **инструкция**. Учителят ясно поставя:

- *целите* (учениците трябва да разпознаят социален/правен/етичен проблем, за да обосноват как биха постъпили в представената ситуация, аргументирайте се с оглед на евентуалните последици от взетите решения)
- *изискванията за работа* (може да се работи по групи или индивидуално. При работа по групи се излъчва говорител. Групите са формирани на случаен принцип, което поставя учениците в реалните житейски условия, при които човек не винаги избира с кого ще работи. Това изисква той да се адаптира към другите, да прави компромис, да се съобразява с тях, да синхронизира собствения си ритъм с този на другите от групата, т.е. усвоява компетентности за работа в екип. Учителят трябва да съобрази броя на учениците в една група да не е прекалено голям, защото не биха могли всички да вземат участие в обсъждането, ще се изолират и дезинтересират)
- *разпределение на ролите* (всяка група избира говорител, който представя на останалите групи решенията, до които групата е достигнала, аргументите и евентуалните последици/следствия от решенията. Член на групата може да следи времето. Ролите трябва да са така разпределени, че учениците да общуват интензивно и да достигнат до общо решение)
- *времева рамка* (напр. 20 мин за работа и 1 мин за представяне на резултата за всяка група, което би позволило в рамките на 1 учебен час да се постигнат целите на упражнението). Представянето на резултатите на всяка група поставя учениците в конкурентна среда и ги учи да уважават труда на другия, защитавайки своята позиция и решение. Учениците могат взаимно да се оценяват и да развият критично мислене.

Учителят прави *обобщение*, което е приемливо за класа на база изказванията на отделните групи.

На второ място учителят представя **текста на казуса**. Учителят излага проблема в ситуация, която е близка до манталитета и интересите на учениците, и се отнася до значим социален проблем.

С оглед на това, че учениците нямат богат житейски опит, и за да бъде по-организирана и ефективна работата им, учителят може да насочи учениците с конкретни въпроси, които да подпомогнат анализа. Например:

Как би постъпил в подобна ситуация? Опишете с максимум 10 – 15 изречения поне два варианта на решение/начин на действие.

Защо смятате, че така е правилно да се постъпи? Изложете поне по 3 аргумента за всеки вариант.

Какви ще са последиците от вашите действия във всеки от посочените варианти? Изложете поне три аргумента защо смятате така.

На трето място учителят дава **оценка** – какво и доколко е постигнато с упражнението, постигнати ли са целите?

Учителят обобщава и оценява до каква степен са постигнати очакваните резултати (разпознат ли е социалният проблем в ситуацията, анализиран ли е проблемът; избрани, сравнени и аргументирани ли са възможните варианти за решение и действие; обмислени ли са последиците; избран ли е най-удачният вариант за действие с оглед на евентуалните последици).

В заключение учителят подчертава практическата полезност в ежедневието от функционалните умения и компетентности, които учениците са усвоили чрез анализа на казуса.

4. Участие в дискусия

Дискусия, или дебат, е обсъждане, в което централно място заемат аргументите на страните. Дискусия се провежда при спазване на правила – регламент на дискусията.

Регламентът трябва да осигури равноправие на участниците.

Добре проведената дискусия изисква от участниците:

- съгласие за темата;
- приемане на регламента;
- уважение към другата страна;
- честност при водене на спора;
- приемане на решението от арбитъра.

Дискусията изисква предварителна подготовка и знания, познаване и изследване на документи, източници и т.н. Затова темата трябва да се зададе предварително (в предходен час), да бъдат определени групите и разпределени ролите, да се насочат учениците към подходяща литература за своето изследване и аргументи. Учениците трябва да са запознати и с регламента, за да съобразят изказванията с него.

Предварителната подготовка ще помогне за уплътняване на времето в часа за дискусия и за постигане на целите на дискусията: формулиране и аргументиране на позиция по значим социален/правен проблем, екипност, приемане/отхвърляне на различно мнение/аргумент в честен и толерантен спор, постигане на консенсус. Учениците ще могат да формират умение за постигане на цели в определена времева рамка и регламент.

Иван Колев, Пламен Макариев, Розелина Найденова

ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ
за 11. клас
книга за учителя

Редактор *Илия Илиев*
Графичен дизайн *Светослав Чолев*
Корица *Петко Минчев*
Предпечатна подготовка *Светослав Чолев*
Коректор *Румяна Стефанова*

Българска. Издание първо, 2020
Формат 70×100/16. Печатни коли 2,5
ISBN 978-619-215-537-7

Издател „КЛЕТ БЪЛГАРИЯ“ ООД
1574 София, ул. „Никола Тесла“ № 5, BSR 2, ет. 4
тел. 0700 47 400
e-mail: ik.anubis@anubis.bg, www.anubis.bg